

Ülkemizde beyin göçünü tersine çevirecek önlemler acilen alınmalı, Ar-Ge'ye önem verilip, Tekno-Parklar ve araştırma merkezleri yaygın hale getirilmeli.

Prof. Dr. Adil Denizli: BİLGİ GÜÇTÜR BİLİMSİZ GÜÇ OLMAZ !..

Röportaj Hakan Kalyoncuoğlu

Popüler Bilim Dergisi Temel Bilimler Ödülünü alan Prof.Dr. Adil Denizli ile siz değerli okuyucularımız için keyifli bir söyleşi yaptık.

Ödülü kazandığını öğrenince kendisine yapılan bir şaka olduğunu düşündü. Sonrasında ise bir bilim insanının yaptıklarının önemsenmesi, yaptıklarına değer verilmesi ve taltif edilmesinin keyfini yaşadığını söyledi. Türkiye'yi yeni ufuklara taşıyacak çalışmalara imza atan ve bilimsiz güç olmayacağına inanan Denizli, sizlerle...

"Bilim" denildiği zaman aklınıza ne geliyor?

Bilim denildiğinde aklıma ilk gelen güçtür. Çünkü bilgi güçtür, bilimsiz güç olmaz.

Bilimsel bir çalışma yaparken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Yüksek lisans ve Doktora danışmanın Prof. Dr. Erhan Pişkin'den ilk öğrendiğim şeylerden bir tanesi Bilim'in bir ya-

şam biçimi olduğu idi. Uzun yıllardır bu felsefeden yola çıkarak zamanımı düzenlediğim için gündelik yaşam ile bilim yaşamım iç içe geçmiş bir durumdadır. Gün doğumundan gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürekli düşünerek, öğrencilerimle birlikte olarak ve yazarak yaşadığım ve birşeyler ürettiğim için kendimi şanslı ve oldukça mutlu hissediyorum.

Bize bilimsel bir çalışma yaparken yaşamış olduğunuz anınızı anlatır mısınız?

22 yıllık bilimsel yaşamımda anılarım o kadar çok ki. Fakat geriye dönüm baktığımda aklıma gelen ilk şey şu anda Avustralya da olan Dr. Hadi Zareie ile birlikte doktora yaptığımız yıllarda yaşadığımız çok keyifli laboratuvar süreçleri. 1980'li yılların sonunda ve Beytepenin yokluk günlerinde haftalarca hiç evlerimize gitmeden Laboratuvarda yaşırdık. Bir yandan deneyler yapar bir yandan yemek yapar bir yandan da bölümün içinde gecenin bir yarısında futbol oynardık. Yaşamımın en keyifli günleriydi diyebilirim.

Türkiye' de takdir edilmeme konusunda yaşanan birçok kötü örneğe rağmen, hala toplumun büyük çoğunluğunun, bilimsanına saygı duyduğunu düşünüyorum.

Çalışma ve buluşlarınızın temel katkıları ve teması, konuyla ilgili getirisi hakkında neler söyleyebilirsiniz.

Çalışmalarım değişik özelliklere sahip polimerlerin üretimi ve bu malzemelerin tıp, biyokimya, biyoteknoloji ve çevre uygulamalarında kullanım potansiyellerinin belirlenmesi üzerinedir. Bu amaçla öncelikle değişik hastalıkların tedavisine, yönelik özel polimerlerin üretilmesine ve bunların hasta kanında bulunan istenmeyen maddelerin uzaklaştırılmasına yönelik uygulamalar gerçekleştiriyoruz. Bu uygulamalar arasında kolesterolü yüksek hastaların kanlarından kolesterolün seçici olarak uzaklaştırılması, bir otoimmün hastalık olan Systemic lupus erythematosus (SLE) ve kanserli hastaların kanlarından patojen antikorların uzaklaştırılması, hiperbilirubinemili hasta kanından bilirubinin uzaklaştırılması sayılabilir. Son dönemde yeni nesil biyoafinite malzemelerinin geliştirilmesi yönünde yoğun çalışmalar yapmaktayız. Bu kapsamda "Moleküler Baskılanmış Polimerler" ve "Kriyojeller" yeni nesil taşıyıcılar olarak hazırlanmış ve bu çalışmaların biyotıp ve biyoteknoloji uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Bu malzemelerin hiçbirisi ülkemizde üretilmemektedir. Bu kapsamda tamamen dışa bağımlı bir durumdayız ve her yıl milyonlarca dolar bu malzemelerin temini için yabancı ülkelere ödenmektedir. Son dönemde bu malzemelerin ülkemizde de üretilmesi için girişimlerimiz devam etmekte ve yakın gelecekte yükte hafif pahada ağır olan bu kimyasal maddelerin tamamının ülkemizde üretimi gerçekleştirilebilecektir.

Bilim konusunda en çok ne ile anılmak istersiniz?

Bir bilimsan olarak en büyük isteğim yaptığım/yapacağım çalışmaların sonuçlarının toplumuma, ülkeme ve tüm insanlığa katkı sağlamasıdır.

Türkiye'de bilimi nasıl değerlendiriyorsunuz? Uluslararası arenada başarıya hasret kalmış bir milletin gençlerine bilimde atılım yapmalarına yol gösterici olması açısından neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye'de bilim, çok çeşitli sorunlarla yüz yüzedir. Bilimin organizasyonu ve finansmanındaki handikaplar ve batı top-

lumlarından farklılıklar ciddi boyutlardadır. Ana sorunlar, ülkede yerleşmiş bilim bilincinin olmayışına bağlı olarak bütçede bilime verilen yer ile birlikte personel kanunu ve maliye kanunundaki farklılıklardır. Buna ek olarak, bilimin organizasyonu ve işleyişinde; bilimsel başarı düzeyi değerlendirilmesinde, bilimin şeffaf bir şekilde finansmanında ve orijinal buluşların patentlenmesine giden yolda amaç ile bağdaşmayan sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar, dünyadaki yeni gelişmelere uygun bilim politikaları ile bir an evvel çözülmesi gereklidir. Gençlere önerim ise ısrarlı ve kararlı bir şekilde amaçları için çok çalışmalarıdır.

Popüler Bilim Dergisinin Ödülünü kazandığınızda ne hissettiniz? Popüler Bilim Ödülleri sizin için ne ifade ediyor?

1998 yılında TÜBİTAK Teşvik ödülünü aldıktan hemen sonraki günlerde Sevgili Hakan Kalyoncuoğlu beni aradı ve Popüler Bilim Dergisi için yazı yazmamı istedi. O günden sonra, ben ve öğrencilerim Popüler Bilim Dergisi için çok sayıda makaleler hazırladık. O makaleleri renkli ve çok kaliteli bir baskı ile dergide gördüğümde, çok mutlu olduğumu ifade etmeliyim. Popüler Bilim dergisinin ülkemizde özellikle orta öğretimdeki öğrencilerimiz için, çok büyük bir boşluğu doldurmaya çalıştığını düşünüyorum. İlginç bir tesadüf 2006 TÜBİTAK Bilim ödülünü aldıktan sonraki günlerde de Popüler Bilim Dergisi'nin, Temel Bilimler Dalında Bilim Ödülünü aldığını sevgili Hakan telefon ederek bildirdi. Önce şaka yaptığını düşündüm. Sonrasında ise bir bilimsanın yaptıklarının önemsenmesi, değer verilmesi ve taltif edilmesinin keyfini yaşadım. Bana bu duyguları yaşattıkları ve bilimsel çalışmalarımı önemsedikleri için Popüler Bilim Dergisi ailesine teşekkür ediyorum.

Gelecek nesillere ve öğrencilerinize neler söylemek istersiniz?

Belirleyecekleri büyük hedefler için çok çalışmalarını, sabırlı ve her zaman dürüst olmalarını ve daima alçak gönüllü kalmalarını öğütlerim. Ama her şeyden önemlisi hayatta birey olarak mutlu olabilmeleri için sevdikleri işi yapmalıdırlar. ●

Türkiye'de biliminsanının yeri konusunda birçok araştırma yapıldı. Siz bu konudaki düşüncenizi bizimle paylaşır mısınız?

İbni Sina "bilim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder" demiştir. Türkiye'de takdir edilmeme konusunda yaşanan birçok kötü örneğe rağmen, hala toplumun büyük çoğunluğunun biliminsanına saygı duyduğunu düşünüyorum. Bununla birlikte ülkemizde biliminsanları toplumun geri kalanının yaşadığı sıkıntıları yaşamaktadır. Örneğin işsizlik, düşük ücret politikası, gelecek endişesi gibi. Bununla birlikte bilim ve teknoloji politikalarındaki yanlışlıklar, bilime ayrılan paranın yetersizliği biliminsanlarını pasifize etmektedir. Türkiye'de deneylerde acil kullanılacak gereçlerin laboratuvara girmesi ısmarlanmasından sonra aylar sürebilmektedir. Tamamen karamsar bir tablo çizmek istemem düzelen, gelişen çok şey var ama bunlar pozitif yönde ve hızla devam etmelidir.

Yurtdışına beyin göçü konusunda ne düşünüyorsunuz?

Ülke imkanlarımızın sınırlı olması, bilim ve teknoloji politikalarındaki yanlışlıklar, eğitim sistemindeki çarpıklıklar gibi nedenler ile iyi eğitilmiş yurttaşlarımız ülkemizden yurtdışına gitmekte, ve teknoloji sahasında ilerlemiş ülkeler ise bu yetişmiş beyinlere daha yüksek ücret ve daha iyi olanaklar sağlayarak ülke menfaatlerine göre istihdam etmektedirler. Beyin göçü kesinlikle ülkemiz için çok büyük bir değer kaybına neden olmaktadır. Bilgi ve Teknoloji üreterek refah seviyemizi artırabiliriz. Bu da ancak yetişmiş beyinlerle başarılabilir. Bu nedenle ülkemizde beyin göçünü tersine çevirecek önlemler acilen alınmalı, Ar-Ge'ye önem verilip, Tekno-Parklar ve araştırma merkezleri yaygınlaştırılmalı ve üniversiteler cazip hale getirilmelidir.

Sizce biliminsanlığı bir ünvan mıdır? Her akademisyen ya da öğretim üyesi biliminsanı olabilir mi?

Bilim kimsenin tekelinde değildir. Dolayısı ile biliminsanlığı bir ünvan değildir. Ancak ülkemiz için de genel eğilim olarak üniversiteler bilim üretilen merkezlerdir ve olmalıdır. Batıda, üniversite öğretim üyelerinin bilime daha fazla zaman ayırması sağlanmaktadır. Bunun en önemli nedeni, öğretim üyesi kadrolarının geniş olmasıdır. Öğretim üyelerinin iki senelik planlar ile hangi oranda bilim, eğitim ya da hizmet yapacaklarını önceden belirlemeleri sayesinde bilime yatkın öğretim üyelerine, bilime konsantre olmaları için iyi bir olanak sağlanmaktadır. Öte yandan bilime yatkın olmayan öğretim üyeleri, eğitim ve hizmet görevini üstlenmekte böylece, verimlilik artmaktadır. Ülkemizde ise bilimsel çalışma yapma isteğinde ve yeterliliğinde olan insanların en verimli çağları ders anlatmak ve idari işler ile harcanabilmektedir. Eğilim üniversite öğretmenleri yetiştirmek çerçevesinde olursa yetenekli elemanların fark edilmesi ve sisteme karşı kazanılması, yani biliminsanı yetiştirmek üniversiteler için bile yetersiz olacaktır.

Biliminsanlığının tarihsel, kültürel ve toplumsal sorumlulukları nelerdir?

Biliminsanları toplumun öncelik alanlarını, gerekli stratejileri dikkatle belirlemeli, bilim ile endüstri arasındaki etkileşimi sağlıklı ve etkili hale getirmeli, halkı ve medyayı gerçek bilimle tanıştırmalıdır. Bilimsel liderler Türkiye'nin bilim stratejilerini belirlemeli ama bilim politikadan tamamen arındırılmalıdır.

İyi eğitim almış yurttaşlarımız yurtdışına gidiyor, gelişmiş ülkeler ise bu yetişmiş beyinlere daha yüksek ücret ve daha iyi olanaklar sağlayarak ülke menfaatlerine göre istihdam ediyor.

